

Ilmajoki-Seura ry (www.ilmajoki-seura.fi)

Ilmajoen Joulu 2000

44. vuosikerta, 76 sivua

Julkaisija: Ilmajoki-Seura ry

Toimituskunta: Matti Kullas, Erkki Laitila ja Antti Välimäki

Vastaava toimittaja: Erkki Laitila

Etukannen kuva: V-P Katajamäki. Luminen maisema.

Takakannen kuva: Matti Kullas. Vitiäisjärven ruska.

Painopaikka: Kirjapaino Il-Mo

Sisällysluettelo:

Ei kirjoittajan nimeä: AJATUKSIA JOULUSTA. Runo. s. 3

Erkki Laitila: HYVÄÄ JOULUA ILMAJOKISILLE. s. 4

Riitta Hepomäki: RAUHAA! s. 5

Ei kirjoittajan nimeä: TYTTÖ JA PONI. Runo. s. 5

Esa Latva-Rasku: MILLOIN KOSKENKORVASTA TULI KOSKENKORVA? Henkilöitä: Juho Antila, Friedrich Karl, kirkkoherra Hannelius, Salomon Birling, Pietari Västi, Klaus Fleming, Jaakko Ilkka. Valokuva: Pukarankoskelta vuodelta 1907. (Sama kuva myös Ilmajoen Joulussa 1969) s. 8

Tiina Yli-Hannuksela: ERÄÄN KESÄN LOPPU JA SEURAAVAN TALVEN ALKU. s. 9

Vesa Luoma: JUHLIEN JA MUITTEN MUISTELUA. Ilmajoen tapahtumia ja juhlia vuosien varrelta. Henkilöitä: Salomon Hanelles, Paavo Nurmi, Hannes Kolehmainen, Edvin Laine, Arvid Kurki. VALOKUVA: Kunnallistalo ja juhlallisuudet elok. 1956. s. 11

Ei kirjoittajan nimeä: LUOJAN LUOMAT. Runo. s. 12

Otto Talvitie: MISTÄ SUKUMME ALKUJUURET. Henkilöitä: Jaakko Sarvela, Lauri Laurinpoika Peltoniemi, puoliso Agata, Matti Peltoniemi, Jaakko Ilkka, Fleming, Paavo Matinpoika Peltoniemi, Jaakko Paavonpoika Peltoniemi (myöh. Peldan), Johannes Knuutinpoika Peldan. s. 13

Toimitus: SUOJELUSKUNNAN JAOSJOHTAJAN PÄIVÄKÄSKY 1934. s. 14

VALOKUVIA: Ilkan Poikain leiri Kalajaisjärvellä. Ampumaradan rakennuskökkö Nopankylän Luunevalla 1920-30-lukujen taitteessa. Kuvat omistaa Juho Laitila. s. 16

S.A. Ahtiainen: MAANWILJELIJÄN WELKAANTUMISEN SYISTÄ, joista agronomi, maisteri S.A. Ahtiainen kertoo 30.3.1931 ilmestyneessä Yhteishyvä-lehdessä. s. 17

VALOKUVA: Penttilän-Rahkolankylän Japaninlähetyksen ompeluseura noin vuodelta 1950:

Justiina Vähämäki, Maria Salonen, Hilja Latvala, pikkutyttö Kaarina Latvala, Aili Latva-Rahko, Sanna Salonen, Liisa Rahko, Sanni Latvala, Elma Pitkäranta, tuntematon, Anja Latva-Rahko, Sanni Koitu, Elli-Marja Ilkka, kaksi tuntematonta, Helmi Rajala-Rahko. s. 19

Ei kirjoittajan nimeä: RAKKAUSRUNO. s. 19

Lehtileikkeitä: METSÄN MONIMUOTOISESTA KÄYTÖSTÄ jne. mm. Ilmajoki-lehdestä 1942. Henkilöitä: Hakkuupäälliköt 1940: Mikko Rantama, Arvo Lahti, Juho Rintamäki, Antti Alaranta, Niilo Fossi, Antti Laitila, Iisakki Hautala, Iisakki Nisula, Feliks Homi ja Jaakko Lahti-Jouppi. Juho Yli-Suomu. Kalle Uotila. Prof. Ilmari Bonsdorff. Metsänvartija Juho Kujanpää. s. 20

Taina Hautamäki: POHJANMAAN HISTORIALLINEN SEURA. Mitä, kenelle ja miksi? Pohjanmaan historiallinen seura perustettiin 20.3 Ilmajoen Yli-Lauroselassa. s. 22

Satu Kangas: ILMAJOKI-SEURAN MITTAVA RAKENNUSKIRJO, valokuvia: Alajoki-sauna. Perälän mäkitupa Kauppilankujan varrella Tuohistonmäessä. Huussin tuulimylly vuodelta 1857. Metsäsauna Havintien varressa Huissilla. Ajokaluseppä Arvo Sameli Hautamäen

perikunnan lahjoittama Hautamäen paja Nopankylästä Ilmajoki-Seuralle. Yli-Penttilän tuulimylly Koskenkorvalla. Sairon paja Koskenkorvalla. s. 24-27

Ei kirjoittajan nimeä: KANTAKIRJATAMMA. Runo. s. 27

Topi Luoma: ILMAJOKI – 1800. Tilastotietoa Ilmajoella syntyneistä, vihityistä ja haudatuista. Henkilöitä: Liisa Petterintytär ja poikansa Jaakko s. 1.1.1800. Talollisen poika Salomon Mikonpoika Kahman ja Susanna Matintyttären tytär Margareetta s. 1.1.1800. Matti Mikonpoika Lahti-Röyskö ja Simo Jaakonpoika Wäli-Lahti syntyivät 30.12.1799, mutta kastettiin vuoden 1800 ensimmäisenä päivänä. 21.1.1800 vihittiin Simo Simonpoika Ojanperä ja Hedvig Juhontytär Karjanmaa. 12.2.1800 vihittiin Juho Matinpoika Yli-Rahnasto ja Margareta Hannelius. 2.6.1800 vihittiin Iisakki Juhonpoika Röyskö ja Helena Jaakontytär Renko. 17.6.1800 vihittiin Juho Matinpoika Yli-Nikkola ja Kristiina Jaakontytär Rinta-Nikkolasta. 20.6.1800 vihittiin Salomon Juhonpoika Fossi ja Maria Simontytär Korpi sekä talollinen Gabriel (Kaappo) Juhonpoika Röyskö ja Juhontytär Fossila. 26.6.1800 vihittiin Juho Petterinpoika Wästilä (Västilä) ja Leena (Magdalena) Aarontytär Ala-Rahnasto sekä Mikko Niilonpoika Ilkka ja Susanna Matintytär Yli-Nikkola. 30.6.1800 vihittiin Tuominiemen torppari Erkki Erkinpoika ja Liisa (Elisabeth) Iisakintytär Keski-Loppi. 2.7.1800 vihittiin Jaakko Mikonpoika Jouppi Alaseinäjoen kylästä ja Susanna Juhontytär Latva-Nikkola sekä 8.7.1800 Salomon Iisakinpoika Ala-Penttilä ja Susanna Jaakontytär Rinta-Kokkola. 18.10.1800 vihittiin Samuel (Samppa) Antinpoika Hannuksela ja Susanna Mikontytär ja 20.10.1800 Iisakki Matinpoika Toucka (Toukkala) ja Hedvig (Helvi ja Heleviiki) Heikintytär. 23.10.1800 vihittiin Antti Matinpoika Antila ja Helena Jaakontytär Ilkka, sekä sulhasen sisar Liisa Matintytär Antila ja Iisakki Juhonpoika Piri. 25.10.1800 vihittiin puuseppä Salomon Samuelinpoika ja Maria Matintytär. 27.10.1800 vihittiin Juho Heikinpoika Hannuksela ja Maria Heikintytär Ollila. 1.11.1800 Matti Jaakonpoika Penttilän torpasta vihittiin Justiina Jaakontyttären kanssa. 7.11.1800 vihittiin kaksi paria, Simo Simonpoika Keski-Kauppila ja Kaisa Simontytär sekä Salomon Matinpoika ja Helena Jaakontytär. 23.11.1800 Latva-Ketelän torppari Iisakki Mikonpoika ja Kaisa Matintytär. Ojajärven Ollilan torpan torppari Erkki Joosepinpoika vei vihille 6.12.1800 Maija Matintyttären Huissilta. 11.12.1800 vihittiin Juho Simonpoika Huikku ja Helvi (Hedvig) Jaakontytär. 8.10.1800 syntyi Simo Ojanperälle ja Hedvig Juhontyttäreille o.s. Karjanmaa tytär Hedvig. 23-vuotias Rummunlyöjä Carl Fredrik Flimek kuoli 23.6.1800 ja haudattiin 31.8.1800. Hänet kirjattiin kuolinkirjauksessa murhatuksi. s. 28

Ei kirjoittajan nimeä: AVUNANTOSOPIMUS. Runo. s. 29

Toimitus: AUTOKOLAREITA ENTISAIKAAN. Henkilöitä: kirkkoherra Paavo Virkkunen, Tiurun Jussi, Jaakko Luoma, Frans Ranta. Yrjö Kujanpää, Jaakko Talvitie. s. 30

VALOKUVA: Puukoulun oppilaita vuonna 1941: Nousiainen, Tapola, Ojala Jussi, Kullas Pentti, Rahko Risto, Rinta-Koivisto Aarne, Tuisku Oiva, Forsberg. Puutyösali on nykyisin Art Rock Cafen ravintolasali. Kuvan omistaa Pentti Kullas. s. 30

Mikael Ågren: WANHAT AJONEUVOT TULOO! Henkilöitä: Henry Ford, Pentti Haapamäki, Aarno Pirilä, Mikael Ågren. **VALOKUVA:** Moottoripyörissä on tunnelmaa. Vielä 60-luvulla se oli arkinen kulkuneuvo. **KUVIA:** Vanhoista autoista. s. 31-33

Satu Kangas: HERRALAN VANHAN KOULUN HISTORIAA, Niilo Liakan tekstistä lyhentänyt Satu Kangas. Henkilöitä: Niilo Liakka, J. Pirilä, J. Ylinikkola, A. Kahma, J. Ilmanen, K. W. Forsman, Kustaa Fossi, M. Luhtasela, Iisakki Ojanperä, A. Antila vanh., J. Alapiri, K. V. Reinius, rovasti Elias Malakias Rosengren, J. O. Sarvela, Mikko Tähtinen, Frans Oskar Niemi, Oskari Luikki, Otto Mantere, Aino Ylönen Kristiinasta, Iida Tervasmäki, Jenny Hirvinen, Sanni Nikkola, Maria Aliina Välimaa (myöh. Sarvela), Liisi Ilmanen. s. 34

VALOKUVA: Korjaustyöt tehdään perinteisin menetelmin ja materiaalein. s. 35

Tapio Piirto: WANHAT PERSONALIAT. Salomon Hanneliuksen muistopuhe Liisa Pertuntytär (Elisabet Bertelintytär) Iso-Jouppilalle, kuollut vuonna 1766. s. 36

Tapio Piirto: ILMAJOKI VUODEN 1691 KARTALLA. Henkilöitä: maanmittari Jonas Persson Giedda, Niilo Liakka, sorvari Pauli Heikinpoika, kirkkovähtäri Esko Simonpoika, suutari Juho Tanelinpoika (asui Fossissa), suutari Martti Laurinpoika ja Juho Eskonpoika, räätäli Erkki Juhonpoika, nikkari Erkki Yrjönpoika, pitäjänkirjuri Pietari Mikonpoika, Kalajaisissa asunut Juho Erkinpoika, itsellinen Rahnastonkujalta Matti Knuutinpoika. Lisäksi luettelo vuoden 1691 kartan nimistöstä. s. 37

Tapio Piirto: ILMAJOEN KARTTA v. 1691, värikuva-aukeama. s. 38-39

Ei kirjoittajan nimeä: RINTAMAMIEHEN KIRJE KOTIIN SIELTÄ JOSTAKIN.

Vuodelta 1944. VALOKUVA: Seesjärven rannalla Paateneessa. s. 41

Katja Karonen: OPISKELIJANVOIMIN ELOA ILMAJOEN AUTIOTALOIHIN.

Henkilöitä: kunnansihteeri Elina Viljakainen Peräseinäjoen kunnasta, Terttu Koivusalo

Ilmajoki-lehdestä, Pekka Rinta-Hoiska Tietotuvasta, Satu Kangas-Kuittinen

Korjausrakentamiskeskuksesta. s. 42

Terttu Koivusalo: ILOMÄEN KOULUN HISTORIIKKI, runomuotoinen muistelu 100-vuotisjuhlaan 28.5.2000. s. 43

Toimitus: POIMINTOJA ILOMÄEN KOULUN VAIHEISTA. Koulu aloitti toimintansa

syksyllä 1900. Henkilöitä: Otto ja Maria Ilomäki, Aliina Välimaa, Pentti Sairo, Erkki

Leppäkoski, Reino Kaakkomäki, Juha Ahde, Annikki Ala-Huita, Sanelma Ojanperä, Susanna

Välkkilä, Paula Kivimäki. VALOKUVIA: Ilomäen koulun oppilaat (3-7lk) 50-luvun alussa.

Opettajat Pentti Vuori ja Annikki Ala-Huita. Toinen kuva: Vuorisen veljessarjasta 8 on

kuluttanut Ilomäen koulun penkkejä. 100-vuotisjuhlassa Antti, Matti ja Pekka luovuttivat

koululle komean pokaalin kiertopalkintona urheilusaavutuksista jaettavaksi. Vast. ottajana

koulunjohtaja Juha Ahde. Kolmas kuva: Juhlassa koulun oppilaat esittivät muun muassa

kanteleen soittoa. s. 44

Pentti Lähdesmäki: MUISTOJA KOIVUNIEMEN SAHASTA. Henkilöitä: N.J. Koivuniemi,

Joonas Niemi, Toivo Mäkelä, Erkki Kujanpää, Eino Lähdesmäki, Ilmari Kivimäki, Aaro ja Arvi

Kulmala, Paavo, Eino, Sulo ja Toivo Koivuluoma, Mauno Kangas, Reino Lampinen, Niilo

Mäkelä, Sameli Nikko, Mikki Pöytälaakso, Iisakki Pöytälaakso, Sulo Mäkynen, Eero Kuusisto,

Santeri Kallio. VALOKUVA Koivuniemen saharakennus. s. 45

Ei kirjoittajan nimeä: ILMAJOEN OSUUSMEIJERI 80-VUOTTA. Henkilöitä: Iisakki

Ranta, kuvernööri Wrede, Gustav August Wasastjerna, Juho Erkki Antila. Ilmajoen

Osuusmeijerin perustamiskirjasta löytyneet nimet: Kalle Uotila, Mikko Kivistö, Frans Ranta,

Niilo Pirilä, Iisakki Röyskö, Salomon Leppänen, Juho Kujanpää, Tuomas Mettomäki, Oiva

Jääskeläinen, Iisakki Alaranta, Antti Kauppila, Mikko Hakoniemi, Jaakko Rinta-Karjanmaa,

Juho Mäenpää, Iisakki Kullas, Juho Rajamäki, Jaakko Luoma, Eero Röyskö, Mikko Kauppila,

Salomon Tuominen, Juho Nokso, Iisak E. Kullas, Kustaa Asplund, Yrjö Pirilä (Aarola), Jaakko

Lahti-Röyskö, Jaakko Ojanperä, Aleks Joupila, Herman Pojanluoma, Juho Saarinen, Vilho

Pirilä, Herman Kanto, Matti Ojanperä, Juha Ala-Pirilä, Salomon Kauppila, Herman Yli-Lahti,

Jaakko Alaröyskö, Antti Anttila, Frederik Michelsen, Yrjö Pirilä (Kotiranta), Iisakki Keski-Lahti,

Jenny Siirilä, Juho Alanen, Liisa Rinta-Röyskö, Kaarlo Lanne, Salomon Saarenpää, Iisakki Ala-

Lahti, Matti Siirilä, Iisakki Rahko, Sanna Röyskö, Jaakko Ilkka. VALOKUVA

osuusmeijerirakennus rakennuksineen. s. 46

Ei kirjoittajan nimeä: KOETTA VALVOVAN OPETTAJAN AJATUKSIA. Runo. s. 47

Silminäkijä: MILLENIUM ILMAJOEN KIRKOLLA SILIMINNÄKIJÄN

KUVAAMANA. Murrejuttu. s. 48

Hannes Huhtanen: SAVIKAIVOJEN ALKU. Alajoen savikaivoista. Valokuva: Veikko

Lähtinen savikaivoa täyttämässä. s. 50

Reino Saranpää ja Mauno Yli-Vainio: TAATON JOULU. Nuotti. s. 52

Antti Välimäki: HUOMIOITA ILMAJOEN NYKYISESTÄ KIELIMURTEESTA. s. 53

Matti Yli-Rahnasto: ILMAJOKELAISIA VAPAAEHTOISIA VIRON VAPAUSSODASSA 1919. Henkilöitä: Majuri Martin Ekström, everstiluutnantti Hans Kalm, sotamies Aimo Mälkönen. Pohjan Pojat rykmentissä ilmajokisia oli mukana: Urho Friikord (Frigård), Vihtori Lehtisalo, Arvo Hakoniemi, Antti William Järvi, Antero Kari, Vilho Ketonen, Juho Lähdeskorpi, Iisak Mäkelä, Eino Sievola, Viljo Virtanen ja Arvo Ylinen. Alfred Käärman. Piispa Einer Soone. Tapio Korjus. Janis Lusic. VALOKUVAT: Viron vapaussodan muistomitali. Toisessa kuvassa: Viron Pajun taistelun muistomerkin päällä kiveen hakattu Pohjan Poikain käsivarsinauhan tunnus ”karhunpää”, valok. M. Yli-Rahnasto s. 54-55
VALOKUVA: Nopankylän seurantalo Toimelan perustamiskökkö 1920-luvulla, (Sama kuva myös Ilmajoen Joulussa 1987, s. 9) s. 55

Jaana Ala-Huissi: KISSAN VUOSI. s. 56

Satu Kangas: HERRALAN VANHAN KANSAKOULUN RESTAUROINTI OSANA KÖNNINTIEN RAKENNUSHISTORIAN SÄILYTTÄMISTÄ. Kuvat ja teksti Satu Kangas. Henkilöitä: Pauli Siivonen, Janne Virtanen. Valokuva: Herrala tänään. Restaurointityöt ovat hyvässä vauhdissa. Valokuva: Julkisivuihin tehtävät muutokset ovat palauttavia eli rakennusta entistetään aikaisempaan asuunsa. s. 57

Pauli Idänpirtti: ELÄMYSMATKA MENNEISYYTEEN. Valokuva: Tiimalasi 1500-luvulta. s. 58

VALOKUVA: Sisäkuva Ilmajoen museon kirkkomuseosta. s. 59

Kai Hautala: LUONTOKOULUN VUODENKIERTO. Honkakylän Kolopuun luontokoulusta. Valokuva: Tulen ääressä. s. 60

J. Latva-Pietilä: MUISTOJEN KÄTKÖISTÄ VUODELTA 1918. Vapaussodasta. Laina Vuolle koonnut isänsä J. Latva-Pietilän muistiinpanoista. Henkilöitä: Luutnantti Väinö Palojarvi, muita upseereita: Väinö Vuori, Vihtori Jokela, Kustaa Heikkilä, Johan Pahikkala, Aarne Korhonen, Aarne Härämänen, väpeli Armas Lilja. Ilmajokinen Herman Talvi. V. Yliopas. Jääkäri Svensson. Ilmajokinen I. Tiensivu ja kurikkalainen J. Hakorisku. Toivo Kuula. Valokuva: Osa Talvitien patterin miehistöä: Artturi Laitila, Juho Mäki-Ranta, Matti Ilkka, Juho Lehtovaara, Ilmari Talvitie, Arvo Lahti, Matti Männistö, Jussi Pakkala ja Rikhard Koivusalo. s. 62

Ari Rousu: ILMAJOKI SATA VUOTTA SITTEEN. Henkilöitä: Kunnankirjuri K.F. Ahlbäck. VALOKUVA: Ilmajoen Röyskölänkylää 1900-luvun alussa. Rakennuksia mm. Roosin kirjakauppa, Viertokankaan talo, Valde Honkasalon kellosepänliike. Kuvan om. Helvi Äärynen, (Sama kuva julkaistu Ilmajoen Joulussa vuonna 1986, sivulla 67) s. 65

Into Järvinen ja Tapio Piirto: NAHKALUOMAN NIMESTÄ. Henkilöitä: Niilo Liakka, Juho Joosepinpoika, Yrjö Tuomaanpoika Kurikan Krekolasta ja emäntä Agata Yrjöntytyr Kurikan Luovasta, Matti Yrjönpoika s. 1699 ja vaimonsa Valpuri Juhontytär s. 1696, joka oli aikaisemman isännän Juho Joosepinpojan tytär. maanmittari Jonas Gädda, kirkkoherra Gabriel Peldan vanhempi, kirkkoherra Perttuli Whael, maanmittari Anders Colleen. s. 66